

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК I

Рівне 2013

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. I / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2013. – 123 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 25 квітня 2013 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРАВЕЦЬ Д.В., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент;

ХОМЕЧА Н.А., викладач.

ЗМІСТ

АНДРОЩУК ЮЛІЯ Проза Миколи Хвильового у інтертекстуальному вимірі («Сентиментальна історія»).....	7
БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Жанрові модифікації детективу в романі Василя Шкляра «Ключ».....	13
ГАЙДУК ОКСАНА Особливості розгортання теми родини в романі Олеся Ульяненка «Сталінка».....	18
ГУНТІК ОЛЬГА Кореляція теми «пропащої» жінки та ідеологічного героя у Панаса Мирного.....	25
ЗЕНЬ ПРИНА Мова художніх творів Івана Нечуя-Левицького й авторський принцип «золотої ряски».....	30
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Рецепція села у творах «Синя книжечка» Василя Стефаника, «Мужицька смерть» Леся Мартовича та «Чічка» Марка Черемшини.....	37
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Художня модель соціуму в романі Володимира Винниченка «Лепрозорій».....	41
КУЗЬМИЧ ОЛЬГА Роман Василя Кожелянка «Конотоп» крізь призму постколоніального дискурсу.....	48
ЛАЗАРЧУК ЛЮДМИЛА Ніщанські мотиви у драматургії Володимира Винниченка.....	53
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Український звичаєвий світ у романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки».....	58
МЕЛЬНИК ВІКТОРІЯ Міфологема храму в поетичних творах 1920-1930-х років.....	64
МІНІЧ ОЛЬГА Мелодраматизм у структурі роману Люко Дашвар «Мати все».....	68
НОСЯР ВІКТОРІЯ Інтерпретація теми міста в романах В. Домонтовича «Без ґрунту» та «Доктор Серафікус».....	73

ПАНАЩУК ІРИНА	
Образ Іншого у романі Івана Франка «Перехресні стежки».....	78
ПАРХОМЧУК АНАСТАСІЯ	
Київські координати у вимірі українського мілітарного наративу.....	83
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА	
Художнє осмислення проблем родинного виховання у повісті Ольги Кобилянської «Ніоба».....	87
ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ	
Прийоми конструктивізму в поезії Валер'яна Поліщука.....	92
РЕГРУТ ПАВЛО	
Становлення художньої манери Михайла Коцюбинського у ранній період творчості.....	98
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Художні особливості роману Василя Слапчука «Дикі квіти».....	104
СОЛОНІНКО ГАННА	
Проект літературної історії України в прозі Юліана Опільського.....	108
СОПРОНЮК МАРІЯ	
Символізм хронотопу драми М. Жука «Легенда».....	113
ЮРАШКЕВИЧ ІРИНА	
«Чорнобильська трагедія – німа печаль на вустах України» (урок у 8 класі за новелою «Остання дійниця» Ольги Заїки).....	119

CONTENTS

ANDROSCHUK JULIA

Intertextual dimension of the M.Khvylyowy's Prose («The Sentimental Story»).... 7

BEZNOSKO JULIA

Genre modifications in the detective «Kluch (A Key)» by Vasyl Shklyar 13

HAIDUK OXANA

Features of family theme in the novel «Stalinka» by O. Ulyanenko 18

HUNTIK OLGA

Correlation of themes of a fallen woman and an ideological hero
in creative works of Panas Myrny 25

ZEN' IRYNA

Style of conversation Nechuy-Levitskiy's personages in creative works and
the writer's principle of the «golden duckweed»..... 30

KHOSTYUKOWYCH YANA

Reception of the village-life in «Little Blue Book» by V.Stefanyk,
«The Peasant is ding» by Les Martovych and «Chichka (The Blossom)»
by Marko Cheremshyna 37

KOSHYNSKA TATIANA

Fictional model of society in the novel «Leprosarium» by V.Vynnychenko..... 41

KUZMYCH OLGA

Postcolonial discourse of romance «Khonotop» by Vasyl Kozhelyanko..... 48

LAZARCHUK LYUDMYLA

Nietzschean ideas in drama by V.Vynnychenko..... 53

MAIDANETS OLGA

Ukrainian customs in novel by «It's vice versa almost never» Marija Matios..... 58

MELNYK VICTORIJA

Temple myth in poetry 1920-1930-ies..... 64

MINICH OLGA

Melodrama elements in the structure of the novel
«To be Possessed Everything» by Lyuko Dashvar..... 68

NOSYAR VICTORIJA

Interpretation of urban topic in novels by V. Domontovych
«Beyond the Soil» and «Doctor Seraphicus»..... 73

PANASCHUK IRYNA The image of the other in the novel of Ivan Franko «Perehresni stezky» («Cross paths»).....	78
PARKHOMCHUK ANASTASIJA Kiev coordinates as dimension of Ukrainian military narrative.....	83
PYLYPCHUK OLENA Artistic interpretation problems of family education in the story of Olga Kobylyanska's «Niobe».....	87
PROTSYSHYNA LILY Strategy of constructivism in poetry of Valerijan Polishchuk.....	92
REHRUT PAVLO Formation of the artistic style in the early works of M. Kotsyubynskiy's.....	98
ROZEMBOVSKA IANNINA Feature peculiarities of modeling the characters in the novel of V.Slapchuk «Wild Flowers».....	104
SOLONINKO HANNA Fiction project of Ukraine history in prose by Julian Opilskij.....	108
SOPRONIUK MARIA The symbolism of the time-space drama M. Zuk «Legend».....	113
YURASHKEVYCH IRYNA «The Chernobyl tragedy as the voiceless sadness of Ukraine» (materials on the Olga Zajika's story «Ostannya Diynytsya (A last pail of milk)» for lesson of Literature in 8 Form).....	119

Ліля Процишина

Науковий керівник – викладач Хомеча Н.А.

ПРИЙОМИ КОНСТРУКТИВІЗМУ В ПОЕЗІЇ ВАЛЕР'ЯНА ПОЛІЩУКА

У статті проаналізовані особливості творення художнього образу поетом-конструктивістом на прикладі віршів «Незрівнянна», «Зимовий день», «Революційний поет»: принцип «розквітаючої» синтаксичної організації тексту, розгортання багаторівневої метафори, поєднання традиційної лексики з неологізмами модерної доби.

Ключові слова: конструктивізм, футуризм, авангард, мотив, ліричний герой.

In the article the author described some devices of imaginative process by having analyzed poems «Incomparable lady», «The Winter day», «The Revolution poet»: principle of «blossoming» syntax of text, multilevel metaphors, combination traditional vocabulary and neologisms of modern period.

Key words: constructivism, futurism, avant-garde, motif, lyrical hero.

Письменник Валер'ян Поліщук, уродженець с. Більче, що на Рівненщині, був активним діячем літературного процесу 1920-1930-х рр.. Його трагічна доля вписана в страшний мартиролог покоління «розстріляного відродження». Складну еволюцію пережив митець: від вторинних учнівських переспівів до динамічного конструктивізму. 1920 року в Києві з ініціативи В. Поліщука організовується літературна група «Гроно», учасники якої декларують модні на той час естетичні напрями імпресіонізму і футуризму. Проте «гроністи», не маючи спільної ідейної позиції та бажаючи розвиватися індивідуально, невдовзі розійшлися по різних угрупованнях. В. Поліщук був одним із організаторів «Федерації пролетарських письменників», членом спілки пролетарських письменників «Гарт». Ці угруповання наслідували ідейні принципи футуризму. Але з 1921 р. у молодого поета з'являється інтерес до «динамізму», ще не пов'язаного з конструктивізмом: в альманаху «Вир революції» він публікує статтю «Динамізм у сучасній українській поезії». Вже у Харкові 1925 року В. Поліщук остаточно відмежовується від футуризму і створює групу «Авангард», яка декларує програму «конструктивного динамізму» або «спіралізму», розуміючи під цим мистецтво модерної техніки й цивілізації.

У критичних публікаціях сучасних літературознавців не завжди однозначно можна відстежити чітке розрізнення конструктивізму і футуризму. О. Ільницький стверджує, що основним принципом футуризму є відмова від «народництва» й «провінціалізму», визнання Європи «як першочергової культурної моделі»: ця течія не була органічна в українській літературі, адже «селянська Україна» не є ідеальним середовищем для розвитку руху, який базується на урбанізації [2, 12-13]. Цю ж тенденцію коментує В. Моренець: «Конструктивісти захоплювалися технічним

прогресом, але міська «технократична» цивілізація не стає для українських поетів даної доби «землею обітованою», де панувало селянське середовище [3, 187]. На відміну від теорії та поезії українських футуристів, конструктивізм постає напрямом глибоко оригінальним. Основним художнім тропом обирається метафора, «прагнучи настільки сконденсованого вірша, наскільки це взагалі можливо». Конструктивісти проголошують: «Вірш, який можна легко зрозуміти з першого читання, банальний і нічим не відрізняється від пісеньки з нічного клубу». Тому, як підсумовує В. Моренець, «вони повстали проти магічної краси повторюваних ритмів» [3, 182]. А. Шамрай схарактеризував конструктивістів як таких, що «ставлять за своє завдання ув'язати мистецтво з виробництвом: воно повинно витворювати такі ж корисні речі, як хімія чи механіка /.../ (скорочення – Л. П.). Зрештою у стилістичному відношенні конструктивісти ідуть за футуристами» [6, 215]. Сам В. Поліщук чітко розмежовував футуризм і конструктивізм, сформулювавши основні положення концепції «пролетарського конструктивного динамізму-спіралізму»: «Оформлення психіки людини через мистецтво є не менш важливий момент у загальному плані оформлення мистецтвами всього життя /.../, якщо динаміка футуристів хаотична, то наша повинна бути інженерсько-логічна й доцільна. Конструктивний динамізм не тільки оформлює життя – він є само життя» [Цит. за: 1, 39]. Пояснюючи термін «спіралізм», письменник відштовхується від математичного поняття – спіраль: «/.../ цикли-кола ритмічні, прийшовши начебто на старе місце, рухом часу відносяться вже на вище в часові місце /.../ Життя – не повторення, а вічний поступ» (скорочення – Л. П.) [Цит. за: 1, 41]. В. Поліщук дуже радів з того, що «його визнали «як ватажка пролетарського динамізму» і згадували поряд із фундатором українського авангардизму М. Семенком. Так Скрипник виокремлював дві авангардні групи як приклади справжніх літературних організацій – «Нову генерацію» Семенка і «Конструктивістську групу «Авангард» В. Поліщука [2, 139].

У творчості письменник нерідко припускався суперечностей, інколи надміру захоплювався літературною модою, але все ж таки став помітною фігурою літературного процесу перших десятиліть ХХ століття. Здобутки наукового прогресу він оспівав у таких творах: «Аеропісня», «Аеролірика», «Туман на залізниці» та ін.. Модерністський «поет-месія» перетворюється на «робітника слова», бо він сам «твердим словом працює», – слушно зауважує В. Моренець [3, 185]. Конструктивізм виявиться надзвичайно придатним для нової суспільної ідеології, соціалістичний реалізм ліг в основу філософії творчості [3, 187]. Проте світоглядні амбіції умовно «чистого» конструктивізму виявляються неприйнятними для доби, що спричинило відповідні стилістичні мутації та самообмеження під тиском панівного світогляду [3, 215]. Так з'явилися твори «Смерть Леніна» та поема «Ленін» В. Поліщука. У доробку поета також є твори, де він щиро оспіває події революції 1905 року («В революцію», «Революційний поет», «Дума про Бармашиху»), але водночас і такі, що віддзеркалюють розчарування митця

(«Моя пісня»). Як поет і особистість В. Поліщук неоднозначний. Н. Моренець у статті «Один з «Розстріляного Відродження» зазначила: «З одного боку, він закликає «одьгетькувати якомога рішучіш «селосовані» традиції до теперішньої української культури», з другого – декларує свій зв'язок із традиціями Франка і Шевченка, Лесі Українки і Коцюбинського, захоплюється поезією Тютчева і Верхарна, «відчуває повну силу майстерності» Толстого і Бальзака» [4, 86].

Мета роботи – дослідити поетичну творчість В. Поліщука у контексті авангардного руху 1920 – 1930-х рр., що реалізовуватиметься через ряд завдань: описати тематику поетичних збірок В. Поліщука та схарактеризувати прийоми конструктивізму в обраних віршах.

Найбільш детально ознаки конструктивізму розглядає В. Моренець, називаючи основні риси такої лірики: поезія мала завжди справляти враження «новонародженої», так нібито до неї не існувало ніякої поезії взагалі; письменників цього напрямку не цікавило питання, «навіщо» пишуть, – конструктивісти цілком зосереджували свою увагу на тому, «як» вони це роблять, тобто на синтактиці творів [3, 181]. Тому переважна більшість творів В. Поліщука написана верлібром. «Розквітаюча» синтаксична організація і образно-метафоричне параметрування ліричних емоцій стали в центрі поезії конструктивістів» [3, 192]. Поезія має захоплювати самою тільки формою. Водночас зростає вага й участь «інтелектуального начала, що опосередковує собою всю кипучу сферу емоційного життя особистості» [3, 194]. В. Моренець зазначає, що «пошукові відступи від прямого авторського мовлення в бік імперсональних метафоричних композицій, унезалежнених від індивідуальних переживань автора, /.../ особливо виразні й цілеспрямовані у Валер'яна Поліщука («Бунт матерії») (скорочення – Л. П.)» [3, 197]. «Поет повинен соромитися почуттів» – ще один засадничий принцип конструктивізму. «Себто кажемо Х, маємо на увазі Y. Одне говоримо, друге передаємо адресатові» – це прийом іномовлення, або перифраз, що на українському ґрунті у 20-30-х рр. ХХ ст. не дістав розвитку [3, 197]. На думку В. Моренця, «надзвичайно особистісною (в площині еротичної й гіперособистісною) лишається лірика Валер'яна Поліщука кінця 1920-х, теоретично підбудована концепцією «матеріалістичної мови» і «динамічного конструктивізму» («Не байдужі мені»)» [3, 201].

Зосередивши увагу на лейтмотивах творчості В. Поліщука, можемо виокремити такі тематичні групи: громадянська лірика домінує у збірках – провідними стають мотиви революції («Революційний поет», «Моя пісня») та наукового прогресу («Аеропісня», «Динамо»), робітничий мотив («Фабрична»); у любовній ліриці – змалювання трагічного кохання («На долині»), мотив уславлення жінки («Гімн жінкам», «Незрівнянна»), мотив освідчення («Коли збагнув», «Лист»), невзаємної любові («Скорботна пісня»); у пейзажній ліриці переважають змалювання вечірніх та нічних краєвидів («Червнева ніч», «Цвіркуни»); у філософській ліриці – мотив боротьби («Боротьба»), сенсу життя («Мій дух») та модернізації світу і людської душі («Асканія-Нова»).

Проаналізуємо поезію «Незрівнянна» з книги «Зеніт людини» циклу «У моїй лабораторії» (1930). Назва поезії асоціюється із чимось величним, ні з чим не порівнюваним, незрівняним. Вірш належить до любовної лірики. Складається із чотирьох катренів, у кожному катрені по чотири вірші. Допустовий сполучник *коли б* утримує побудову кожної строфи через анафору, що розгортає властиву для конструктивізму «розквітаючу» метафору, підсилюючи однакову ритмічність вірша та піднесено-мрійливий, романтичний настрій поезії. У вірші зображений ліричний герой, який описує кохану. Поет кострує портрет героїні за допомогою різних художніх тропів: епітетів, метафор, порівнянь. Ліричний герой бачить кохану, увиразнюючи окремі деталі: зіниці, очиці, уста і волосся. Образи витворюються за конструктивістським принципом «кажемо X, маємо на увазі Y». Кожна строфа описує окрему деталь у характеристиці обличчя дівчини. У першій витворюється зоровий образ зіниць завдяки поєднанню конкретних і абстрактних понять – малюється словесний портрет за допомогою використання різних за значенням лексем. Вони посилюють додаткові емоційно-експресивні відтінки порівнянь: зіниці, як «блакитні помаранчі», «тільки розміри /.../ різні». У другій строфі витворені зоровий і тактильний образи: ліричний герой асоціює «саяво /.../ очиць коханої» із розчиненим синім сапфіром, що бризнутий на білу порцеляну. За допомогою епітета «**біла** порцеляна» вибудовується зоровий контраст, який підкреслює яскравість кольору очей. В останньому вірші акцентується увага на тактильних відчуттях. В. Поліщук проводить паралель, зіставляючи холодну порцеляну з гарячим розчиненим каменем, що символізує погляд коханої: не холодний, а теплий («тільки **тепліні** були б різні») [5, 277]. У словосполученні «сапфір розчинений» спостерігається поєднання несполученого, тому що у природі сапфір – твердий камінь, а не рідина. У наступній строфі змальовані смакові та зорові образи уст. Вони порівнюються із «червоним огнем м'яких баклажан», що мають бути дуже стиглими, аби «зміясто струною надтріснути», і лише б тоді «вигин ранки був би такий, як уста коханої».

В останній строфі поезії описані тактильні («шовк»), зорові («саяв») та нюхові («запахи») образи: «Коли б узяти з вечірнього моря сонячний плин / І його в золотавий шовк перетиснути – Він би саяв тихо, як волосся коханої, / Тільки запахи були б різні» [5, 277]. В. Поліщук малює ніжне та яскраве волосся героїні, підкреслюючи закоханість ліричного суб'єкта фіксацією приємного запаху від її волосся. Ця деталь портретної характеристики створена за допомогою метафоричного порівняння («шовк сонячного плину /.../ як волосся») та епітетів («**вечірнього** моря, «**золотавий шовк**»). В. Поліщук делікатно зображує кохану, акцентуючи увагу лише на окремих рисах обличчя та волоссі. Малюючи портретну характеристику героїні, митець застосовує такі художні засоби: епітети, метафори, порівняння. Він виявляє в них багатство й унікальність мистецької думки, підносить картинність і наочність зображуваного у вірші. Порівняння стає головним стилістичним прийомом у творі «Незрівнянна».

Поезія «Зимовий день» з циклу «Співучі кроки» (збірка «Громохкий слід» 1925 р.) належить до пейзажної лірики. Вірш написаний верлібром, має астрофічну будову. Розповідь ведеться від ліричного героя-спостерігача. У тексті відтворюється піднесений настрій. Перед нами розкривається картина дня через уживання лексем, пов'язаних із зимою: так почергово вимальовуються письменником образи снігу, льоду, інею, холоду. Вжито центральний для конструктивістів принцип «розквітаючої» синтаксичної організації тексту. Опис починається метафорою «руном – послався сніг», епітетами «**білим вовняним** руном». Сяйво «гілок в льоду» порівнюється із «електричними лампами, роз'ятреними до біла». Автор уживає антитезу, зіставляючи традиційне і модерне: порівнює лід із вогнем, сяйво штучних електричних ламп із природнім розжареним вогнем-«угликом». Застосовуючи метафоричний вислів, автор описує покритий інеєм пейзаж: «**брильянти повтикав циклон** усюди». В. Поліщук передає тактильне відчуття холоду за допомогою епітетів («в повітрі з **холоду глибокім**», «**блідій** фіалці, **замороженій весною**»), метафори («туркотить, купаючись у просторах, **Аероплан**», «І ні одної **ниточки хмарин**» – чисте небо взимку означає мороз). Повторюваний у вірші опис інею змальований завдяки метафорі «**сад горить, ... сія**» та порівняння «Сад горить, як гнів, Як криця у горнилі білим світом». Він довершує зображення простору, покритого білим сяйвом [5, 121]. Динамічний рух зимового дня відтворюється через уживання великої кількості дієслів: «послався», «разить», «яскрять», «повтикав», «проходиться», «завмер», «туркотить», «горить», «сія», «сліпнуть», «погляну». Захоплення науковими досягненнями модерної епохи виявляється через уживання неологізмів: «мов з **електричних ламп**», «брильянти повтикав **циклон** усюди», «то туркотить, купаючись у просторах, **Аероплан**» [5, 121].

У вірші «Революційний поет» (збірка «Сонячна міць» 1920 р.) відтворюється мотив заклику до боротьби і повстання. Ця поезія належить до громадянської лірики. Сповнена піднесеного звучання, вона написана неримованим верлібром, має астрофічну будову. Розповідь ведеться від ліричного Я. Знову В. Поліщук застосовує улюблений прийом конструктивістів – «розквітаючу» метафору: ліричний герой еволюціонує від «Я» особистісного до «Я»-соціуму. Опис розпочинається твердим наміром суб'єкта: «Я знову піду на боротьбу охоче». Перед нами увиразнюється характеристика безстрашного героя, якого навіть не лякають «підстінні розстріли щоночі». Автор підкреслює відвагу метафорою: «**Я заріжу** свій смертельний **жах**». У поезії простежуємо антитезу Я / світ, що вирує. В. Поліщук увиразнює загрозливу ситуацію, що чекає на ліричного героя, застосовуючи епітети: «**підстінних** розстрілів», «**смертельний** жаж», «з **холодним** мавзером». Але той, подолавши усі сумніви і страхи, «озброївшись («І з холодним мавзером рішучості в руці»), не кориться страхові – іде «до нових революцій». У підсумкових віршах звучать риторичні твердження: «я – людський дух», «я – вічний рух», «я – само життя», що уособлюють конструктивістський принцип перенесення акценту із

особистісного на загальнолюдське світовідчуття: ліричний герой упевнений, що він – революція, а боротьба є «само життя» [5, 27-28]. У вірші автор з піднесенням описує захоплення ліричного героя добою змін, наголошуючи на завзятті, відвазі та рішучості молодого борця.

Детально розглянувши вірші В. Поліщука «Незрівнянна», «Зимовий день», «Революційний поет» зі збірок 1920-1925 років, ми проаналізували основні прийоми творення художнього образу, які притаманні поезії конструктивізму – принцип «розквітаючої» синтаксичної організації тексту, багаторівневу метафору, яка увиразнює асоціативний план сприймання вірша, поєднання традиційної лексики з неологізмами модерної епохи, що свідчить про захоплення письменника науково-технічним прогресом доби індустріалізації. Наші спостереження засвідчують активну та оригінальну творчу позицію В. Поліщука, який утілює задекларований конструктивний «динамізм-спіралізм» у поетичному українському мистецтві 1920-1930-х років.

Джерела:

1. Вдовиченко Г. Концепція «Пролетарського конструктивного динамізму-спіралізму» В. Поліщука і її критика в українській літературній дискусії 1920-х років / Г. Вдовиченко // Гуманітарні студії : збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 3. – С. 32-49.
2. Ільницький О. Український футуризм (1914-1930) / О. Ільницький ; Переклала з англійської Рая Тхорук. – Львів : Літопис, 2003. – 456 с.
3. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст. : Україна і Польща / В. Моренець.– К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 327 с.
4. Моренець Н. Один з «Ростріляного Відродження» / Н. Моренець // Пам'ять століть. – 1998. – № 34. – С. 82-86.
5. Поліщук В. Вибране / В. Поліщук ; Упоряд., передм. З. Суходуб. – К. : Дніпро, 1987. – 317 с.
6. Шамрай А. Доба революції / А. Шамрай // Українська література : стислий огляд : Вид. друге, випр.; Фотопередрук з післясловом О. Горбача [Репринтне видання 1928 року]. – Мюнхен, 1989. – С. 181-184.